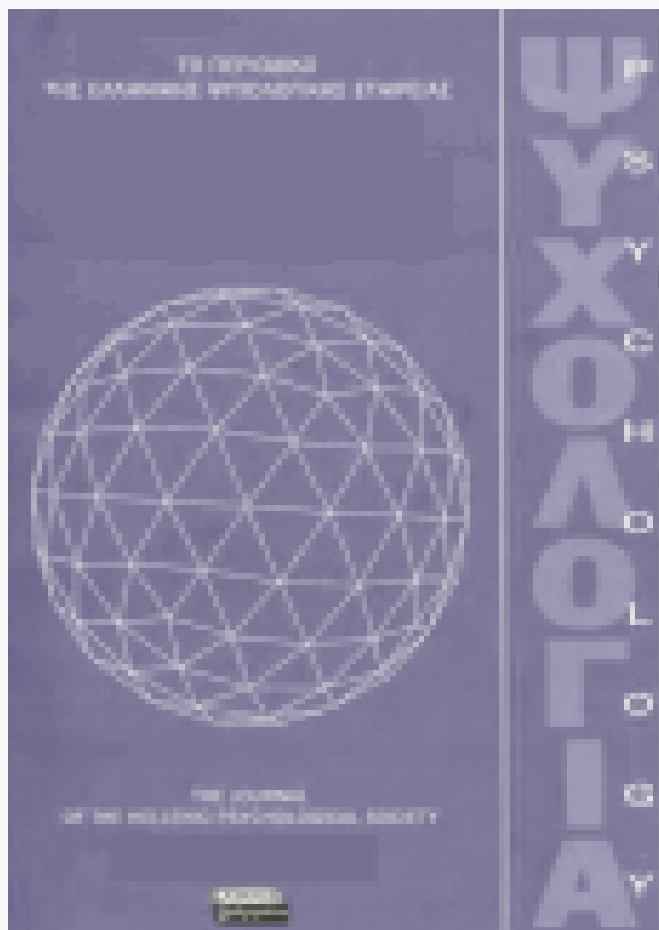

Psychology: the Journal of the Hellenic Psychological Society

Vol 12, No 1 (2005)

Representations of environmental conflicts: The construction of a shared definition of the controversy among stakeholders

Μαρία Σίμωση

doi: [10.12681/psy_hps.23947](https://doi.org/10.12681/psy_hps.23947)

Copyright © 2020, Μαρία Σίμωση

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

To cite this article:

Σίμωση Μ. (2020). Representations of environmental conflicts: The construction of a shared definition of the controversy among stakeholders. *Psychology: The Journal of the Hellenic Psychological Society*, 12(1), 85–101.
https://doi.org/10.12681/psy_hps.23947

Αναπαραστάσεις περιβαλλοντικών συγκρούσεων: Η από κοινού δόμηση ενός ορισμού της σύγκρουσης από τα εμπλεκόμενα μέρη

ΜΑΡΙΑ ΣΙΜΩΣΗ
Πανεπιστήμιο Κρήτης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα έρευνα συνεισφέρει στη μελέτη επίλυσης περιβαλλοντικών συγκρούσεων και λήψης κοινωνικών αποφάσεων. Η έρευνα αποτελείται από δύο φάσεις. Αρχικά διερευνήθηκαν οι αναπαραστάσεις των εμπλεκόμενων ομάδων μιας περιβαλλοντικής σύγκρουσης στο Ηνωμένο Βασίλειο, ενώ στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκε μια τεχνική υποβοήθησης των ομάδων με στόχο τη δόμηση ενός ορισμού της σύγκρουσης ο οποίος θα ήταν κοινός γι' αυτές τις ομάδες. Στην πρώτη φάση της έρευνας η ανάλυση του λόγου ανέδειξε τα θέματα που ήταν σημαντικά για την κάθε ομάδα στον τρόπο με τον οποίο αναπαριστούσε τη συγκεκριμένη σύγκρουση. Σύμφωνα με τα ευρήματα, για τις περισσότερες ομάδες η σύγκρουση φάνηκε ότι είχε οριστεί κυρίως στο επίπεδο της διαδικασίας περιβαλλοντικής πολιτικής. Η ανάλυση, επίσης, προσδιόρισε τα θέματα που ήταν κοινά στον τρόπο με τον οποίο οι ομάδες αυτές όρισαν το πρόβλημα. Τα θέματα αυτά αποτέλεσαν, στη δεύτερη φάση της έρευνας, τους άξονες πάνω στους οποίους βασίστηκε η επικοινωνία για την εξεύρεση μιας συναινετικής λύσης της σύγκρουσης μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών. Εφόσον η υιοθέτηση ενός κοινού ορισμού του προβλήματος από τις εμπλεκόμενες ομάδες θεωρήθηκε απαραίτητη για την επιτυχή επίλυση της σύγκρουσης, χρησιμοποιήθηκε η τεχνική του «Δέντρου Κριτηρίων», με στόχο την ανάδειξη των κριτηρίων και των προτιμήσεων των συμμετεχόντων ως προς το σύστημα λήψης περιβαλλοντικών αποφάσεων. Η προσπάθεια δόμησης κοινού ορισμού του προβλήματος μέσω της συγκεκριμένης τεχνικής φάνηκε να συνεισφέρει στην υιοθέτηση συναινετικών μορφών επίλυσης περιβαλλοντικών συγκρούσεων.

Λέξεις-κλειδιά: Επίλυση συγκρούσεων, Λήψη αποφάσεων, «Δέντρο Κριτηρίων».

Εισαγωγή

Παρ' όλο που ως αντικείμενο οι συγκρούσεις έχουν συγκεντρώσει το ενδιαφέρον διαφόρων επισημονικών κλάδων, η συστηματική μελέτη των συγκρούσεων είναι σχετικά πρόσφατη. Ακόμη και σήμερα υπάρχει σε μεγάλο βαθμό διαφωνία ως προς τον τρόπο με τον οποίο ορίζουμε το κοινωνικό φαινόμενο της σύγκρουσης. Στην παρούσα έρευνα η σύγκρουση ορίζεται ως υποκειμενική αντίληψη διαφορών ως προς τις απόψεις, τις στά-

σεις, τις επιθυμίες και/ή τις συμπεριφορές μεταξύ δύο ή περισσότερων εμπλεκόμενων μερών. Σύμφωνα με τους Felstiner, Abel και Sarat (1980-1981, σ. 631-632), οι συγκρούσεις «είναι κοινωνικά δημιουργήματα [...] ένα σημαντικό μέρος των οποίων υπάρχει μόνο στο μυαλό αυτών που εμπλέκονται στη σύγκρουση». Ο τρόπος, λοιπόν, με τον οποίο τα εμπλεκόμενα μέρη ορίζουν, ερμηνεύουν και αποφασίζουν να χειριστούν τις συγκρούσεις είναι πιο αποφασιστικός από την ίδια τη φύση της σύγκρουσης (Shockley-Zalabak, 1988).

Υπό αυτή την έννοια, δεν υπάρχει μόνο ένας «σωστός» ορισμός του προβλήματος, ο οποίος είναι αποδεκτός από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, καθότι τα ενδιαφέροντα και οι αξίες αυτών προσδιορίζουν τον τρόπο με τον οποίο τα ίδια αντιλαμβάνονται και ορίζουν το πρόβλημα. Αντίστοιχα, δεν υπάρχει μόνο μία «σωστή λύση», η οποία είναι αποδεκτή από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη, καθώς οι αξίες του κάθε μέρους καθορίζουν όχι μόνο το πώς ορίζεται το πρόβλημα αλλά και το ποια λύση θεωρείται «καλή» λύση (Marouda, 1995). Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση, η επίλυση δι-ομαδικών συγκρούσεων, όπως είναι οι περιβαλλοντικές συγκρούσεις, έγκειται στη δημιουργία μιας αναπαράστασης του προβλήματος που είναι κοινώς αποδεκτή από τα ενδιαφερόμενα μέρη, καθώς και στη μείωση τυχόν διαφορών σε επιμέρους εκτιμήσεις και θέματα που σχετίζονται με τη συγκεκριμένη συγκρουσιακή κατάσταση (Balke, 1992). Για να επιτευχθεί αυτό, χρειάζεται:

α) να εξεταστεί ο τρόπος με τον οποίο αναπαρίσταται η σύγκρουση από κάθε εμπλεκόμενη ομάδα, ο οποίος επηρεάζει και την υιοθέτηση τακτικών επίλυσης της σύγκρουσης,

β) να διερευνηθούν οι πιο σημαντικές ομοιότητες και διαφορές στον τρόπο με τον οποίο η κάθε ομάδα δομεί το συγκεκριμένο πρόβλημα,

γ) προσπάθεια εξεύρεσης συναινετικής λύσης μέσω δόμησης ενός ορισμού του προβλήματος που είναι αποδεκτός από τις εμπλεκόμενες ομάδες.

Η άποψη που κυριαρχεί σήμερα, τόσο στο χώρο της θεωρίας όσο και στο χώρο της πράξης, είναι ότι η ύπαρξη συγκρούσεων είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική λειτουργία ενός «συστήματος». Ένα ικανοποιητικό επίπεδο σύγκρουσης είναι απαραίτητο για την πρόοδο, με την έννοια ότι λειτουργεί ως ένα μέσο κοινωνικής αλλαγής και αύξησης της προσαρμοστικότητας ενός συστήματος, αφού το τελευταίο μαθαίνει να προσαρμόζεται στις εσωτερικές πιέσεις. Παράλληλα, όμως, μια σύγκρουση μπορεί να έχει και αρνητικές συνέπειες, όπως ρήξη στις σχέσεις των ενδιαφερόμενων μερών, παρακρά-

τηση πληροφόρησης και δημιουργία εχθρικών στάσεων, που έχουν ως αποτέλεσμα την υπέρμετρη ευαισθητοποίηση ως προς τις διαφορές μεταξύ των μερών, ενώ ταυτόχρονα αγνοούνται τυχόν ομοιότητες (Deutsch, 1991). Η πρόκληση για τον κοινωνικό επιστήμονα ή τον πρακτικό στο χώρο των συγκρούσεων είναι να εξιχνιάσει τους τρόπους με τους οποίους θα μειωθούν στο ελάχιστο οι αρνητικές συνέπειες μιας σύγκρουσης.

Περιβαλλοντικές συγκρούσεις

Τα τελευταία χρόνια το ενδιαφέρον για θέματα που αφορούν το περιβάλλον έχει αυξηθεί. Αυτό το ενδιαφέρον, που εκδηλώνεται από την πλευρά πολιτών, περιβαλλοντικών συλλόγων και θεσμικών φορέων, έχει ως αποτέλεσμα την εμφάνιση μιας πληθώρας συγκρούσεων μεταξύ των ομάδων που εμπλέκονται, κατά περίπτωση, στη διαδικασία της σύγκρουσης. Η εμφάνιση των περιβαλλοντικών συγκρούσεων οφείλεται στο ότι διάφορες ομάδες ανθρώπων έχουν διαστάμενες απόψεις ως προς την ανθρώπινη χρήση του περιβάλλοντος ή γενικότερα ζητήματα περιβαλλοντικής πολιτικής. Οι περιβαλλοντικές συγκρούσεις συνήθως αφορούν μια σειρά θεμάτων τα οποία έχουν διαφορετική σημαντικότητα (ή βαρύτητα) για τα ενδιαφερόμενα μέρη (Schelling, 1960). Όλα τα μέρη αυτά διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στον προσδιορισμό κριτηρίων για την αξιολόγηση εναλλακτικών λύσεων, από τη στιγμή που δέχονται με κάποιο τρόπο τις συνέπειες του αναπτυξιακού έργου.

Για τους κατοίκους μιας περιοχής η συμμετοχή σε περιβαλλοντικές αποφάσεις είναι σημαντική γιατί όχι μόνο τους επιτρέπει να έχουν λόγο στις αποφάσεις που τους επηρεάζουν άμεσα αλλά και ενισχύει το αίσθημα του «ανήκειν» στην κοινότητα. Παράλληλα, το χτιστό περιβάλλον συμβολίζει την προσωπική ιστορία των ανθρώπων, τις διαπροσωπικές τους σχέσεις καθώς και κοινά τους βιώματα, αυτά των οικογενειών τους, της συγκεκριμένης κοινότητας αλλά και της ευ-

ρύτερης κουλτούρας (Altman, 1993). Επομένως, μια αλλαγή στο περιβάλλον δεν αποτελεί μόνο περιβαλλοντικό συμβάν αλλά και ένα στενά προσωπικό γεγονός.

Παράλληλα, την τελευταία δεκαετία η έννοια της «ενδυνάμωσης», η οποία είναι συνώνυμη της έννοιας της συμμετοχής της ευρύτερης «ομάδας» των πολιτών (π.χ., κάτοικοι περιοχής, μέλη οργανωμένων συλλόγων) στον ορισμό των προβλημάτων τα οποία την αφορούν, καθώς και στις αποφάσεις για το πώς αυτά θα λυθούν, αποτελεί κεντρική έννοια και στόχο της περιβαλλοντικής πολιτικής καθώς και του κλάδου της κοινοτικής ψυχολογίας. Επομένως η αναγνώριση της σημαντικότητας της συμμετοχής των πολιτών στις περιβαλλοντικές συζητήσεις επιβάλλει τη μελέτη των απόψεών τους ως κοινωνικών «παικτών» που έχουν εμπλακεί σε μια συγκεκριμένη σύγκρουση.

Η κατανόηση της εξέλιξης και της επίλυσης περιβαλλοντικών συγκρούσεων είναι μια ιδιαίτερα περίπλοκη διαδικασία, λόγω μιας σειράς παραγόντων (Allen, Buttner, Laske, Renn, Schneider, Simosi, & Zwetkoff, 1999· Goldberg, Green, & Sander, 1995). Τα ενδιαφερόμενα μέρη δεν είναι εύκολο να καθοριστούν από την αρχή, ενώ η έκταση της γνώσης τους σχετικά με θέματα που αφορούν τη σύγκρουση ποικίλλει. Επίσης, έχουν διαφορετικά ενδιαφέροντα, και συνεπώς αντιλαμβάνονται με διαφορετικό τρόπο την κατάσταση. Επιπροσθέτως, οι θετικές και οι αρνητικές επιπτώσεις των αποφάσεων διαφέρουν για κάθε ενδιαφερόμενη ομάδα, ενώ σπάνια μπορούν να υπολογιστούν, καθώς οι συνέπειες ενός έργου για το περιβάλλον και την ποιότητα ζωής είναι δύσκολο να μετρηθούν εκ των προτέρων, ενώ ταυτόχρονα έχουν μη αναστρέψιμες συνέπειες για την υγεία και το περιβάλλον. Όλοι αυτοί οι παράγοντες καθιστούν δύσκολη την υιοθέτηση ενός κοινού ορισμού του προβλήματος, και κατά συνέπεια την επίτευξη συμφωνίας μεταξύ των μερών.

Καθώς συγκρούσεις θα συνεχίσουν να υπάρχουν, οι ερευνητικές προσπάθειες πρέπει να επικεντρώνονται στην επίτευξη συναινετικών

λύσεων, καθώς συνήθως μια παρατεταμένη σύγκρουση έχει κόστος για όλους τους ενδιαφερόμενους. Γι' αυτόν το λόγο η παρούσα έρευνα εστιάζει την προσοχή της στην κατανόηση των συνθηκών και των μηχανισμών που οδηγούν στην επίλυση μιας περιβαλλοντικής σύγκρουσης, και αποτελείται από δύο φάσεις. Η πρώτη φάση επιχειρεί να διερευνήσει τα δύο πρώτα θέματα που τέθηκαν παραπάνω (εξέταση αναπαραστάσεων και εντοπισμός ομοιοτήτων και διαφορών στις αναπαραστάσεις αυτές), ενώ η δεύτερη φάση προτείνει μια μέθοδο δημιουργίας ενός ορισμού της σύγκρουσης που είναι κοινός για όλους τους συμμετέχοντες.

Το πλαίσιο της σύγκρουσης – Σύστημα περιβαλλοντικής πολιτικής στο Ηνωμένο Βασίλειο

Όπως συμβαίνει σε κάθε μορφή κοινωνικής αλληλεπίδρασης, οι συγκρούσεις δεν εκδηλώνονται σε «κενό χώρο». Αντίθετα, οι διαδικασίες που αφορούν τα κίνητρα και τον τρόπο με τον οποίο οι καταστάσεις γίνονται αντιληπτές λαμβάνουν χώρα μέσα σε έναν κοινωνικό περίγυρο (Condor & Brown, 1988). Μια πλήρης κατανόηση της διαδικασίας επίλυσης συγκρούσεων απαιτεί την εξέταση μιας σειράς παραγόντων που σχετίζονται με το «πλάισιο» (π.χ., οι πόροι που διαθέτουν τα μέλη, σχέσεις εξουσίας, πιθανές συμμαχίες, χαρακτηριστικά του κοινωνικο-πολιτισμικού περιβάλλοντος) (Deutsch, 1991). Στην παρούσα έρευνα οι παράγοντες αυτοί γίνονται κατανοητοί μέσα από τη μελέτη του ισχύοντος συστήματος λήψης αποφάσεων για περιβαλλοντικά ζητήματα στο Ηνωμένο Βασίλειο, το οποίο αποτελεί και το «πλάισιο» της σύγκρουσης.

Το σύστημα περιβαλλοντικής πολιτικής ανήκει στα «παραδοσιακά» συστήματα επίλυσης συγκρούσεων (Susskind & Cruikshank, 1987), με την έννοια ότι επικεντρώνεται στην εξάλειψη των συγκρούσεων μέσω κανονιστικών δομών και όχι μέσω συναινετικών μορφών επίλυσης της σύγκρουσης που βασίζονται στην επικοινωνία και στη συνεργασία των εμπλεκόμενων μερών. Τα

επιμέρους χαρακτηριστικά του συστήματος καθώς και οι διαδικασίες που ακολουθούνται γίνονται φανερά μέσα από την παρουσίαση της περιπτώσιολογικής μελέτης μιας συγκεκριμένης σύγκρουσης¹.

Η σύγκρουση αφορούσε στην ανέγερση ενός οικοδομικού συγκροτήματος 260 διαμερισμάτων σε μια περιοχή που βρίσκεται στην ευρύτερη περιφέρεια του Λονδίνου στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αυτό το συγκρότημα είχε προταθεί να χτιστεί σε ένα σημείο όπου βρίσκονταν φυσικές δεξαμενές νερού. Η πρόταση για την ανέγερση βρήκε αντίθετη τη συντριπτική πλειονότητα των κατοίκων της περιοχής, οι οποίοι ήταν οργανωμένοι ήδη σε τοπικούς εθελοντικούς συλλόγους που δραστηριοποιούνταν σε θέματα σχετικά με την ποιότητα του περιβάλλοντος της περιοχής. Ο φορέας που πρότεινε το έργο (ο κατασκευαστής) κατέθεσε στις τοπικές αρχές αίτηση προς έγκριση. Η αίτηση αυτή ήταν, όπως προβλέπεται από την ισχύουσα διαδικασία, αποτέλεσμα μιας σειράς ανεπίσημων συναντήσεων, όπου οι υπεύθυνοι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ενημέρωσαν τον κατασκευαστή για τους κανονισμούς που πρέπει να ακολουθηθεί σύμφωνα με το αναπτυξιακό πλάνο της συγκεκριμένης περιοχής. Στη συνέχεια οι τοπικές αρχές γνωστοποίησαν, όπως υποχρεούνται, την πρόταση που είχε κατατεθεί, μέσω ανακοινώσεων σε δημόσιους χώρους και τοπικές βιβλιοθήκες, καθώς και γραμμάτων σε όσους θεώρησαν ότι ενδιαφέρονται για το θέμα. Οι τοπικές αρχές απέρριψαν την πρόταση, ενώ ο κατασκευαστής έκανε ένσταση κατά της απόφασης.

Όπως διαπιστώνουμε, ο ρόλος των πολιτών στο συγκεκριμένο σύστημα περιβαλλοντικής πολιτικής είναι στην ουσία «αντι-δραστικός», υπό την έννοια ότι οι πολίτες αντι-δρούν εκ των υστέρων σε περιβαλλοντικούς κανονισμούς και προτάσεις που έχουν διαμορφωθεί χωρίς τη δική

τους συμμετοχή. Ως αποτέλεσμα, ο ρόλος της συμμετοχής του κοινού στη διαδικασία έγκειται στην ουσία στη «νομιμοποίηση» των αποφάσεων που έχουν ήδη ληφθεί (Petts, 1995). Ο Πίνακας 1 παρουσιάζει μερικές από τις πρακτικές που εφαρμόστηκαν στη συγκεκριμένη περιβαλλοντική σύγκρουση, σύμφωνα με την κλίμακα διαφορετικών επιπέδων συμμετοχής των πολιτών σε συστήματα λήψης αποφάσεων του Arnstein (1969).

Γίνεται φανερό ότι οι δυνατότητες «συμμετοχής» των πολιτών περιορίζονται σε απλή ενημέρωση και έκφραση απόψεων από μέρους των πολιτών (επίπεδα 1-5 της κλίμακας). Συμπερασματικά, το βρετανικό σύστημα περιβαλλοντικής πολιτικής δεν προσφέρει καμία δυνατότητα ουσιαστικής συνεργασίας μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών, η οποία θα ήταν δυνατόν να τους οδηγήσει να καταλήξουν στη δημιουργία ενός κοινού ορισμού του προβλήματος, και κατά συνέπεια σε μια συναινετική απόφαση.

Α' φάση της έρευνας – Μεθοδολογία

Η ανάλυση στην πρώτη φάση της έρευνας βασίστηκε στις «αφηγήσεις» της συγκεκριμένης σύγκρουσης από τα εμπλεκόμενα μέρη. Στα μέρη ζητήθηκε να εκφράσουν τις απόψεις τους για οποιοδήποτε θέμα θεωρούσαν ότι σχετίζεται με τη σύγκρουση. Οι αναπαραστάσεις όλων των μερών θεωρήθηκαν εξίσου έγκυρες.

Για την ανάλυση των πληροφοριών που συλλέχθηκαν από τα ενδιαφερόμενα μέρη χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της ανάλυσης θεμάτων του Gerbner (1964). Η μέθοδος αυτή συνίσταται στον προσδιορισμό των κύριων «θεμάτων» που παρουσιάζονται στο λόγο των συμμετεχόντων, τα οποία είναι σημαντικά γι' αυτούς και τους απασχολούν αναφορικά με ένα συγκεκριμένο

1. Τα στοιχεία που ακολουθούν αποτελούν μέρος ενός ευρωπαϊκού ερευνητικού προγράμματος (ENV4-CT96-0270) (Allen et al., 1999) που εξέτασε τα συστήματα επίλυσης περιβαλλοντικών συγκρούσεων σε τρεις ευρωπαϊκές χώρες, καθώς και τη δυνατότητα εφαρμογής «εναλλακτικών» μεθόδων επίλυσης, ανάλογα με τις ιδιαίτερες συνθήκες που ισχύουν σε καθεμία από αυτές τις χώρες.

ζήτημα ή κατάσταση. Τα επιμέρους θέματα στα οποία αναφέρθηκαν οι συμμετέχοντες ομαδοποιήθηκαν στη συνέχεια σε ευρύτερες νοηματικές κατηγορίες. Σύμφωνα με τους Humphreys και Berkeley (1983), αυτές οι θεματικές κατηγορίες αποτελούν το «μικρόκοσμο» του κάθε εμπλεκόμενου μέρους, ο οποίος ορίζει και τα πλαίσια μέσα στα οποία το κάθε μέρος δομεί το πρόβλημα.

Συμμετέχοντες

Για το σκοπό της έρευνας διεξήχθησαν:
α) εννέα ημι-δομημένες συνεντεύξεις με:

- έξι άτομα που ζούσαν στη συγκεκριμένη κοινότητα, τέσσερα εκ των οποίων ήταν οργανωμένα σε κοινοτικές ομάδες,

- δύο άτομα που ανήκαν σε περιβαλλοντικούς συλλόγους,

- την εκπρόσωπο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης η οποία ήταν υπεύθυνη για την υπόθεση,

β) μία ομαδική συζήτηση με εκπροσώπους κοινοτικών ομάδων της περιοχής.

Επιπρόσθετα συλλέχθηκαν σημειώσεις από:

- δύο συγκεντρώσεις στην πρώτη εκ των οποίων συμμετείχαν μόνο εκπρόσωποι κοινοτικών συλλόγων, ενώ στη δεύτερη συμμετείχαν μέλη αυτών των συλλόγων, απλοί πολίτες της

Πίνακας 1

Κλίμακα Συμμετοχής των Πολιτών σε Ζητήματα Περιβαλλοντικής Πολιτικής
(αναπροσαρμοσμένη από τους Arnstein, 1969, και Butterworth & Fisher, 2000)

Βαθμίδες συμμετοχής		Πρακτικές στο υπάρχον Βρετανικό σύστημα περιβαλλοντικής πολιτικής	
Ουσιαστική συμμετοχή πολιτών	8	Λήψη αποφάσεων από τους πολίτες	
	7	Ανάθεση εξουσίας	
	6	Συνεργασία	• Συνεργασία ενδιαφερόμενων μερών – τοπικών αρχών με στόχο την αξιολόγηση εναλλακτικών (σε πειραματικό επίπεδο)
«Εικονική» συμμετοχή	5	Καταπραϋντικές τακτικές	• Μικρές αλλαγές στο σχεδιασμό του έργου
	4	Έκφραση απόψεων	• Δημόσια συνάντηση οργανωμένη από τις τοπικές αρχές, στην οποία κάτοικοι και ενδιαφερόμενα μέρη εκφράζουν απόψεις
	3	Ενημέρωση	• Δημόσια συνάντηση οργανωμένη από τον κατασκευαστή, στην οποία γίνεται παρουσίαση του έργου • Ανακοινώσεις σε δημοτικές βιβλιοθήκες και τοπικό Τύπο
Μη συμμετοχή	2	«Θεραπεία» (Αντιμετώπιση)	
	1	Χειραγώγηση	• Οργάνωση (από τον κατασκευαστή) ομάδας πολιτών («Θαλάσσιοι Πρόσκοποι») που είναι υπέρ του έργου

περιοχής και εκπρόσωποι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης,

- μια μαζική συγκέντρωση που οργάνωσαν οι τοπικές αρχές στην οποία συμμετείχαν δεκάδες πολίτες και ο κατασκευαστής.

Ευρήματα Α' φάσης της έρευνας

Οι κατηγορίες θεμάτων στις οποίες αναφέρθηκαν τα εμπλεκόμενα μέρη της συγκεκριμένης σύγκρουσης ήταν οι ακόλουθες:

1. Οικονομικά θέματα. Αφορούσαν τα οικονομικά οφέλη που συνεπαγόταν η συγκεκριμένη κατασκευή.

«Υπάρχει μεγάλη ζήτηση για αγορά ή ενοικίαση κατοικίας στην περιοχή».

2. Θέματα που σχετίζονται με το περιβάλλον και την υγεία. Σε αυτή την κατηγορία ανήκαν αναφορές στις βραχυπρόθεσμες αλλά και στις μακροπρόθεσμες συνέπειες που θα επέφερε το έργο στο περιβάλλον της κοινότητας καθώς και στην υγεία των κατοίκων.

«Υπάρχουν αρκετά είδη φυτών στις δεξαμενές νερού τα οποία είναι σπάνια».

«Εμείς που κυκλοφορούμε στους δρόμους αυτούς ξέρουμε ότι ένα τέτοιο έργο θα δημιουργήσει ακόμα μεγαλύτερο κυκλοφοριακό πρόβλημα».

3. Τεχνικά θέματα. Σε αυτή την κατηγορία ανήκαν αναφορές σε τεχνικούς κυρίως κανονισμούς και διατάξεις του ισχύοντος συστήματος.

«Σε γενικές γραμμές οι τοπικές αρχές είναι διστακτικές ως προς το να απορρίψουν μια αίτηση, γιατί αυτό αυτομάτως σημαίνει ότι θα χρειαστεί να δαπανήσουν αρκετά χρήματα για να κινήσουν μια ακροαματική διαδικασία».

«Οι αρχικές συναντήσεις μας [τοπικές αρχές] με τον κατασκευαστή αφορούσαν την παροχή πληροφόρησης ως προς τι προβλέπουν οι κα-

νονισμοί ανάπτυξης της περιοχής, π.χ., το ύψος μιας τέτοιας κατασκευής».

4. Θέματα κοινωνικής πολιτικής. Σε αυτή την κατηγορία ομαδοποιήθηκαν αναφορές σχετικές με θέματα πληροφόρησης και συμμετοχής των εμπλεκόμενων μερών στα διάφορα στάδια της διαδικασίας καθώς και αναφορές σε ζητήματα εμπιστοσύνης, απόδοσης αιτιών και αντιπροσωπευτικότητας των εκπροσώπων των τοπικών αρχών.

«Χρειάζεται να δοθούν στους κατοίκους περισσότερες ευκαιρίες να εκφράσουν την άποψή τους για το πώς θέλουν να εξελιχθεί η περιοχή στην οποία μένουν».

«Προσπαθούμε πολύ καιρό να κανονίσουμε συνάντηση με τους τοπικούς συμβούλους, αλλά δε δείχνουν να ενδιαφέρονται να έρθουν, [...] νομίζω ότι κάτι περίεργο συμβαίνει».

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα ευρήματα της ανάλυσης ανά εμπλεκόμενη ομάδα.

Κατασκευαστής. Η ανάλυση των θεμάτων στα οποία αναφέρθηκε ο κατασκευαστής στηρίχθηκε αποκλειστικά στη δημόσια συζήτηση που οργανώθηκε από τις τοπικές αρχές². Κατά τη διάρκεια της συζήτησης ο κατασκευαστής περιορίστηκε σε αναφορές σε οικονομικά θέματα και λεπτομέρειες τεχνικής φύσης. Δίνοντας αποκλειστική σημασία στα άμεσα οικονομικά οφέλη που μπορεί να επιφέρει ένα έργο, ο κατασκευαστής αγνόησε παράγοντες που είναι σημαντικοί για τις υπόλοιπες ομάδες, όπως θα δούμε στη συνέχεια (π.χ., επιπτώσεις στην υγεία και στο περιβάλλον, αγανάκτηση κατοίκων για την έλλειψη πληροφόρησης).

Κάτοικοι της κοινότητας και εκπρόσωποι κοινοτικών ομάδων. Η συντριπτική πλειονότητα των αναφορών των κατοίκων της κοινότητας καθώς και των εκπροσώπων τοπικών συλλόγων αφορά θέματα κοινωνικής πολιτικής. Το θέμα που κυρίως έθιγαν κατά τη διάρκεια των συνε-

2. Ο φορέας αρνήθηκε κάθε άλλη πρόσκληση εκπροσώπων κοινοτικών ομάδων για συμμετοχή σε συζήτηση καθώς και πρόταση για συνέντευξη από τους ερευνητές.

ντεύξεων και των ομαδικών συζητήσεων ήταν η έλλειψη εμπιστοσύνης, και συνακόλουθα η έλλειψη αντιπροσώπευσης των συμφερόντων τους, από τις τοπικές αρχές. Η έλλειψη εμπιστοσύνης, η οποία έχει αναφερθεί σε άλλες μελέτες του βρετανικού περιβαλλοντικού συστήματος (Simosi & Allen, 1998), πηγάζει από την έλλειψη πληροφόρησης των πολιτών από τις τοπικές αρχές, και συνακόλουθα την έλλειψη δυνατότητας συμμετοχής τους στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Αντίθετα, η εμπιστοσύνη στις τοπικές αρχές έχει βρεθεί ότι επηρεάζει τη στάση των πολιτών σε αποφάσεις περιβαλλοντικής πολιτικής (Kuper, 1997· Davis, 1996· Kasperson, Golding, & Tuler, 1992). Σύμφωνα με μία εκπρόσωπο τοπικού συλλόγου:

«Θεωρώ ότι οι τοπικές αρχές υπήρξαν μεροληπτικές υπέρ του κατασκευαστή... Αυτό οφείλεται στην ίδια τη φύση του συστήματος περιβαλλοντικής πολιτικής... Αυτό γίνεται εύκολα αντιληπτό από όποιον έχει ασχοληθεί έστω και λίγο με τέτοια θέματα. Εκεί οφείλεται και η αίσθηση [της ανημποριάς] που έχουν πολλοί άνθρωποι [...] όταν πηγαίνα από πόρτα σε πόρτα για να ενημερώσω τους κατοίκους της περιοχής, πολύ συχνά μου απαντούσαν "δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτε". [...] Αν "αυτοί" επιθυμούν να γίνει το έργο [τοπικές αρχές, το κράτος], [...] τότε σίγουρα θα γίνει [...]».

Για τους κατοίκους της κοινότητας οι συνέπειες της κατασκευής στην ποιότητα του περιβάλλοντος και στην υγεία (ατμοσφαιρική μόλυνση, καταστροφή χλωρίδας στις δεξαμενές νερού πάνω στις οποίες πρόκειται να χτιστεί το οικοδόμημα) υπήρξαν ένα σημαντικό θέμα αναφοράς. Αντίθετα, η ανάλυση του λόγου έδειξε ότι οι εκπρόσωποι τοπικών συλλόγων έκαναν συχνές αναφορές σε τα τεχνικά θέματα. Το εύρημα αυτό εξηγείται στο πλαίσιο της προσπάθειας τους για ισοτιμία συμμετοχή τους σε διαβουλεύσεις με τους υπόλοιπους φορείς που εμπλέκονται σε μια περιβαλλοντική σύγκρουση, από τη στιγμή που η χρήση τεχνικών και νομικών όρων σε τέτοιες συναντήσεις έχει βρεθεί ότι ματαιώνει τις απόψεις και τις περιορισμένες γνώσεις

των εκπροσώπων των πολιτών που προέρχονται από την εμπειρία τους στο συγκεκριμένο περιβάλλον (Butterworth & Fisher, 2000).

Εκπρόσωποι περιβαλλοντικών συλλόγων.

Οι κύριες θεματικές ενότητες που απασχόλησαν την ομάδα αυτή αφορούν κυρίως θέματα που άπτονται του περιβάλλοντος και δευτερευόντως θέματα κοινωνικής πολιτικής. Τα επιμέρους θέματα κοινωνικής πολιτικής που έθεσε η ομάδα επικεντρώνονται σε ζητήματα έλλειψης συμμετοχής στα διάφορα στάδια του συστήματος περιβαλλοντικής πολιτικής, ενώ υπήρξαν και αναφορές σε θέματα αντιπροσώπευσης και αξιοπιστίας των τοπικών αρχών:

«Πολύ συχνά αισθανόμαστε "αποξενωμένοι" από το σύστημα [...] γι' αυτόν το λόγο και εμείς και οι κάτοικοι της περιοχής θυμώνουμε [...] και από τη στιγμή που οι τοπικοί σύμβουλοι έχουν τον τελικό λόγο [...] καταλαβαίνετε ότι το σύστημα είναι σε μεγάλο βαθμό μεροληπτικό... όπως και σ' αυτήν εδώ την περίπτωση [...] δε ζητήθηκε καν η άποψη του συλλόγου μας, παρ' όλο που είμαστε ειδικοί σε θέματα πανίδας [...]».

Τοπική Αυτοδιοίκηση. Το πλαίσιο μέσα στο οποίο η συγκεκριμένη ομάδα δόμησε το πρόβλημα βρέθηκε ότι είναι πιο ευρύ σε σχέση μ' αυτό των υπόλοιπων ομάδων. Η ανάλυση φανέρωσε την ύπαρξη κοινών στοιχείων στον τρόπο με τον οποίο αναπαριστά το πρόβλημα η συγκεκριμένη ομάδα με την αναπαράσταση της σύγκρουσης από τον κατασκευαστή (αναφορές σε οικονομικά θέματα) αλλά και με τις αναπαραστάσεις των υπόλοιπων εμπλεκόμενων μερών (θέματα κοινωνικής πολιτικής, τεχνικά ζητήματα, επιπτώσεις στο περιβάλλον και στην υγεία). Το διευρυμένο πλαίσιο μέσα στο οποίο οριοθέτησε η συγκεκριμένη ομάδα το πρόβλημα αντικατοπτρίζει τον κεντρικό ρόλο που αυτή διαδραματίζει στη διευθέτηση ζητημάτων περιβαλλοντικής πολιτικής, ρόλος ο οποίος απαιτεί την επικοινωνία της ομάδας αυτής με τις υπόλοιπες εμπλεκόμενες ομάδες.

Η ανάλυση ανέδειξε επίσης μια αυξημένη συχνότητα αναφοράς τεχνικών θεμάτων στον τρόπο με τον οποίο δομεί τη σύγκρουση η συ-

γκεκριμένη ομάδα. Η αυξημένη αυτή συχνότητα γίνεται κατανοητή μέσα στο πλαίσιο του συγκεκριμένου συστήματος λήψης περιβαλλοντικών αποφάσεων, σύμφωνα με το οποίο οι αποφάσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης βασίζονται κυρίως σε «σχεδιαστικά» ζητήματα.

Λιγότερο συχνές ήταν οι αναφορές της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε θέματα κοινωνικής πολιτικής. Οι αναφορές αυτές εστιάζονταν σε ζητήματα παροχής πληροφόρησης και συμμετοχής των ενδιαφερόμενων μερών. Ωστόσο, μια πιο προσεκτική μελέτη των αναφορών αυτών καθιστά φανερή την ύπαρξη μεγάλης απόκλισης μεταξύ του τι σημαίνει «πληροφόρηση» και «συμμετοχή» των πολιτών για τις τοπικές αρχές και του τρόπου με τον οποίο αντιλαμβάνονται τις έννοιες αυτές τα μέλη της κοινότητας:

«[...] Υποστηρίζουμε τους κατοίκους οργανώνοντας δημόσιες συζητήσεις όπου μπορούν να συμμετέχουν και να εκφράσουν τις απόψεις τους. [...] Σημειώνουμε τις παρατηρήσεις τους και μετά ενημερώνουμε σχετικά τους τοπικούς συμβούλους, οι οποίοι παίρνουν την τελική απόφαση... Αυτό είναι το μόνο που μπορούμε να κάνουμε... Πρέπει να είμαστε αμερόληπτοι [...]». (Εκπρόσωπος Τοπικής Αυτοδιοίκησης)

Συμπεράσματα από την ανάλυση του λόγου των εμπλεκόμενων μερών

Η ανάλυση των δεδομένων στην πρώτη φάση της έρευνας ανέδειξε τα θέματα που κρίθηκαν σημαντικά από την κάθε εμπλεκόμενη ομάδα, ενώ ταυτόχρονα εντόπισε τα κοινά θέματα στην αναπαράσταση της σύγκρουσης μεταξύ των ομάδων.

Ανακεφαλαιώνοντας, μπορούμε να πούμε ότι για τον κατασκευαστή το πρόβλημα έχει τεθεί αποκλειστικά και μόνο στο πλαίσιο κανονισμών, οικονομικών οφελών και συμφερόντων. Για τις τοπικές αρχές το πρόβλημα έχει οριστεί κυρίως στο πλαίσιο νομικών κανονισμών και δευτερευόντως θεμάτων κοινωνικής πολιτικής, και συγκεκριμένα θεμάτων προσφερόμενης πληρο-

φόρησης στα ενδιαφερόμενα μέρη. Για τους πολίτες (είτε είναι οργανωμένοι σε τοπικούς συλλόγους είτε όχι) το πρόβλημα οριοθετήθηκε κυρίως στο πλαίσιο της κοινωνικής πολιτικής (έλλειψη πληροφόρησης και δυνατότητας συμμετοχής τους στα διάφορα στάδια της διαδικασίας, πλημμελής αντιπροσώπευσή τους από τις τοπικές αρχές). Τα θέματα κοινωνικής πολιτικής (έλλειψη αμεροληψίας του συστήματος λήψης αποφάσεων, που στερεί τη δυνατότητα ουσιαστικής συμμετοχής) απετέλεσαν τον κύριο άξονα στον οποίο βασίστηκε η αναπαράσταση της συγκεκριμένης σύγκρουσης και για τους εκπροσώπους περιβαλλοντικών συλλόγων.

Συμπερασματικά, η οριοθέτηση του προβλήματος από τον κατασκευαστή δεν έχει κανένα κοινό στοιχείο με την αναπαράσταση του προβλήματος από τα υπόλοιπα ενδιαφερόμενα μέρη, καθώς αυτός αναπαριστά το πρόβλημα αποκλειστικά μέσα από μια οικονομική προοπτική. Σε αυτή την περίπτωση η δυνατότητα αποτελεσματικής επικοινωνίας με τα υπόλοιπα μέρη είναι εξαιρετική περιορισμένη (Farago, Oldfield, & Vari, 1987), εκτός και αν ο κατασκευαστής –μέσα από επικοινωνία και συνεργασία με τα υπόλοιπα εμπλεκόμενα μέρη– διευρύνει τα πλαίσια μέσα στα οποία οριοθετεί το πρόβλημα. Από την άλλη πλευρά, η αναπαράσταση του προβλήματος από τους κατοίκους, τους εκπροσώπους κοινοτικών ομάδων και τις περιβαλλοντικές ομάδες, και ως ένα βαθμό και από τις τοπικές αρχές, διακρίνεται από την ύπαρξη κοινής θεματολογίας, και επομένως δόμησης του προβλήματος, υπό την έννοια ότι για τα μέρη αυτά τα χαρακτηριστικά του βρετανικού συστήματος περιβαλλοντικής πολιτικής αποτελούν κεντρικό στοιχείο στη δόμηση του συγκεκριμένου προβλήματος.

Τα ευρήματα της πρώτης φάσης της έρευνας αποτέλεσαν τη βάση πάνω στην οποία βασίστηκε η δεύτερη φάση της έρευνας, για τους εξής λόγους:

Πρώτον, ο εντοπισμός των κοινών θεμάτων στις αναπαραστάσεις των ομάδων υπήρξε απαραίτητος, καθώς τα θέματα αυτά θα αποτελέσουν τους άξονες πάνω στους οποίους θα βασι-

στεί η προσπάθεια δόμησης ενός κοινά αποδεκτού ορισμού. Σύμφωνα με τα ευρήματα, η προσπάθεια επίτευξης ενός τέτοιου κοινού ορισμού χρειάζεται να εστιαστεί σε θέματα κοινωνικής πολιτικής, όπως αυτά προκύπτουν από τα χαρακτηριστικά και τις διαδικασίες του ισχύοντος συστήματος λήψης αποφάσεων. Αυτό συμβαίνει όταν η σύγκρουση για τις περισσότερες εμπλεκόμενες ομάδες έχει οριστεί κυρίως στο επίπεδο της διαδικασίας περιβαλλοντικής πολιτικής (έλλειψη πληροφόρησης και συμμετοχής, βαθμός εμπιστοσύνης στις τοπικές αρχές) και λιγότερο στο επίπεδο του συγκεκριμένου περιστατικού σύγκρουσης. Σύμφωνα με τους Farago και συνεργάτες (1987), η ύπαρξη κοινής θεματολογίας καθιστά δυνατή την αποτελεσματική επικοινωνία των μερών, καθώς αναδεικνύει την ύπαρξη κοινής δόμησης του προβλήματος, ακόμα και στην περίπτωση που κάποιες απόψεις για τα κοινά αυτά θέματα διαφέρουν, όπως συμβαίνει με τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται τις έννοιες της πληροφόρησης και της συμμετοχής (επιμέρους θέματα της θεματικής ενότητας: κοινωνική πολιτική) οι τοπικές αρχές από τη μια πλευρά και οι πολίτες και οι περιβαλλοντικές ομάδες από την άλλη.

Δεύτερον, αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών και επίλυση της σύγκρουσης μπορούν να επιτευχθούν μόνο μεταξύ των μερών που δομούν το πρόβλημα με παρόμοιο τρόπο (Humphreys & Berkeley, 1983· Edwards & Winterfeldt, 1987). Γι' αυτόν το λόγο η προσπάθεια εξεύρεσης μιας κοινής δόμησης του προβλήματος χρειάζεται να εστιαστεί στις ακόλουθες εμπλεκόμενες ομάδες: τοπικές αρχές, πολίτες, τοπικές οργανώσεις πολιτών και περιβαλλοντικούς συλλόγους.

Β' φάση της έρευνας – Η διαδικασία δόμησης του «Δέντρου Κριτηρίων»

Η δεύτερη φάση της έρευνας εστιάστηκε στην προσπάθεια δημιουργίας ενός κοινά αποδεκτού ορισμού του προβλήματος από τους

συμμετέχοντες. Οι Edwards και Winterfeldt (1987) έχουν προτείνει μια διαδικασία που βοηθά στη δημιουργία μιας κοινής δομής του προβλήματος μεταξύ των διαφόρων εμπλεκόμενων μερών. Σύμφωνα με αυτή τη διαδικασία, η συμφωνία για έναν κοινό ορισμό επιτυγχάνεται μέσω του προσδιορισμού των προτιμήσεων των εμπλεκόμενων μερών, οι οποίες αποτελούν κριτήρια αξιολόγησης των εναλλακτικών λύσεων στο συγκεκριμένο πρόβλημα που εξετάζεται. Μέσα από αυτή τη διαδικασία δημιουργείται ένα «Δέντρο Κριτηρίων» («Value Tree») που είναι κοινό για όλες τις ομάδες. Το «Δέντρο Κριτηρίων» στηρίζεται στη θεωρία της Πολυ-παραγοντικής Ωφελιμότητας (Multi-attribute Utility), βασική αρχή της οποίας είναι η παραδοχή ότι ένα πρόβλημα χαρακτηρίζεται από εναλλακτικές αποφάσεις που διαφέρουν σε πολλά και συχνά αλληλοσυγκρουόμενα κριτήρια. Η επιτυχής ανάλυση του προβλήματος πρέπει να βασίζεται στη διερεύνηση των κριτηρίων αυτών καθώς και των επιμέρους θεμάτων/παραγόντων που συνδέονται με το κάθε κριτήριο.

Η συγκεκριμένη τεχνική χρησιμοποιήθηκε αρχικά στην ανάλυση σύνθετων ατομικών προτιμήσεων (Edwards & Winterfeldt, 1987). Στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκε και σε περιπτώσεις προβλημάτων κοινωνικής πολιτικής, οι οποίες ήταν πιο δύσκολο να αναλυθούν, καθώς τα προβλήματα αυτά αφορούν πολλά άτομα και κοινωνικές ομάδες, καθεμία από τις οποίες έχει διαφορετικούς στόχους και προτιμήσεις, ενώ πιθανώς αποδίδει διαφορετικό βαθμό βαρύτητας στα επιμέρους ζητήματα που συνδέονται με το συγκεκριμένο πρόβλημα. Το κύριο στάδιο της τεχνικής αφορά την καταγραφή των εναλλακτικών λύσεων που σχετίζονται με το πρόβλημα και την αποσαφήνιση των κριτηρίων με βάση τα οποία οι συμμετέχοντες κρίνουν τις εναλλακτικές αυτές, καθώς και του βαθμού σπουδαιότητας του κάθε κριτηρίου για κάθε συμμετέχοντα. Διάφορες παραλλαγές τεχνικών πολυπαραγοντικής ωφελιμότητας έχουν ήδη χρησιμοποιηθεί ως μέσο διευκόλυνσης της διαδικασίας ομαδικής λήψης αποφάσεων σε συζητήσεις που αφορούν περιβαλ-

λοντικό κίνδυνο (Renn et al., 1993· Edwards & Winterfeldt 1987), με τη μορφή προσπάθειας δημιουργίας «κοινής γλώσσας» επικοινωνίας μεταξύ των συμμετεχόντων.

Μεθοδολογία Β' φάσης – Διαδικασία δημιουργίας του «Δέντρου Κριτηρίων»

Η δόμηση του «Δέντρου Κριτηρίων» χρησιμοποιήθηκε στη δεύτερη φάση της έρευνας ως μέσο επίτευξης ενός κοινού ορισμού όσον αφορά τα κριτήρια που τα μέρη αισθάνονται ότι πρέπει να διέπουν το σύστημα λήψης αποφάσεων περιβαλλοντικής πολιτικής. Για τη δόμηση του «Δέντρου» υπήρξε απαραίτητη η διερεύνηση των στάσεων των μερών που πηγάζουν από τις εμπειρίες τους από το ισχύον σύστημα λήψης περιβαλλοντικών αποφάσεων, καθώς, όπως έδειξε η ανάλυση του λόγου, το κοινό χαρακτηριστικό στις αναπαραστάσεις των τριών εκ των τεσσάρων εμπλεκόμενων ομάδων ήταν οι συχνές αναφορές στα χαρακτηριστικά του συστήματος αυτού (όπως αυτά αντανακλώνται μέσα από τις αναφορές σε θέματα πληροφόρησης, συμμετοχής και αμεροληψίας του συστήματος). Οι απόψεις των μερών για το συγκεκριμένο πρόβλημα δομήθηκαν σε σχέση με τα κριτήρια που καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο το καθένα απ' αυτά τα μέρη αξιολογεί τις πιθανές εναλλακτικές λύσεις για τη δημιουργία ενός συστήματος λήψης περιβαλλοντικών αποφάσεων. Με τη σειρά τους οι εναλλακτικές αυτές λύσεις σχετίζονται με τον τρόπο με τον οποίο το κάθε μέρος έχει ορίσει τη σύγκρουση.

Στην ολοήμερη συνάντηση εργασίας που οργανώθηκε με στόχο τη δημιουργία του «Δέντρου Κριτηρίων» ζητήθηκε αρχικά από τους συμμετέχοντες να σκεφτούν ένα σύστημα περιβαλλοντικής πολιτικής το οποίο θεωρούσαν αποδεκτό και στη συνέχεια να αναφερθούν στα κριτήρια που διέπουν το σύστημα αυτό. Η συζήτηση των κριτηρίων που απαρτίζουν το «Δέντρο» συνεχίστηκε μέχρις ότου οι συμμετέχοντες ανέφεραν όλα τα κριτήρια που θεωρούσαν ότι χρει-

άζεται να συμπεριληφθούν στο σύστημα. Η ανάπτυξη των επιμέρους «κλαδιών» (υπο-κατηγοριών, επιμέρους χαρακτηριστικών) του «Δέντρου Κριτηρίων» επιτεύχθηκε μέσα από την περαιτέρω αποσαφήνιση των κύριων χαρακτηριστικών του κάθε κριτηρίου που είχε ήδη αναφερθεί.

Συμμετέχοντες

Στη συνάντηση εργασίας που οργανώθηκε με σκοπό τη δημιουργία του «Δέντρου Κριτηρίων» συμμετείχαν:

- τρεις εκπρόσωποι από τοπικούς συλλόγους κατοίκων,
- ένα άτομο που ανήκε σε μια περιβαλλοντική οργάνωση,
- δύο άτομα από την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

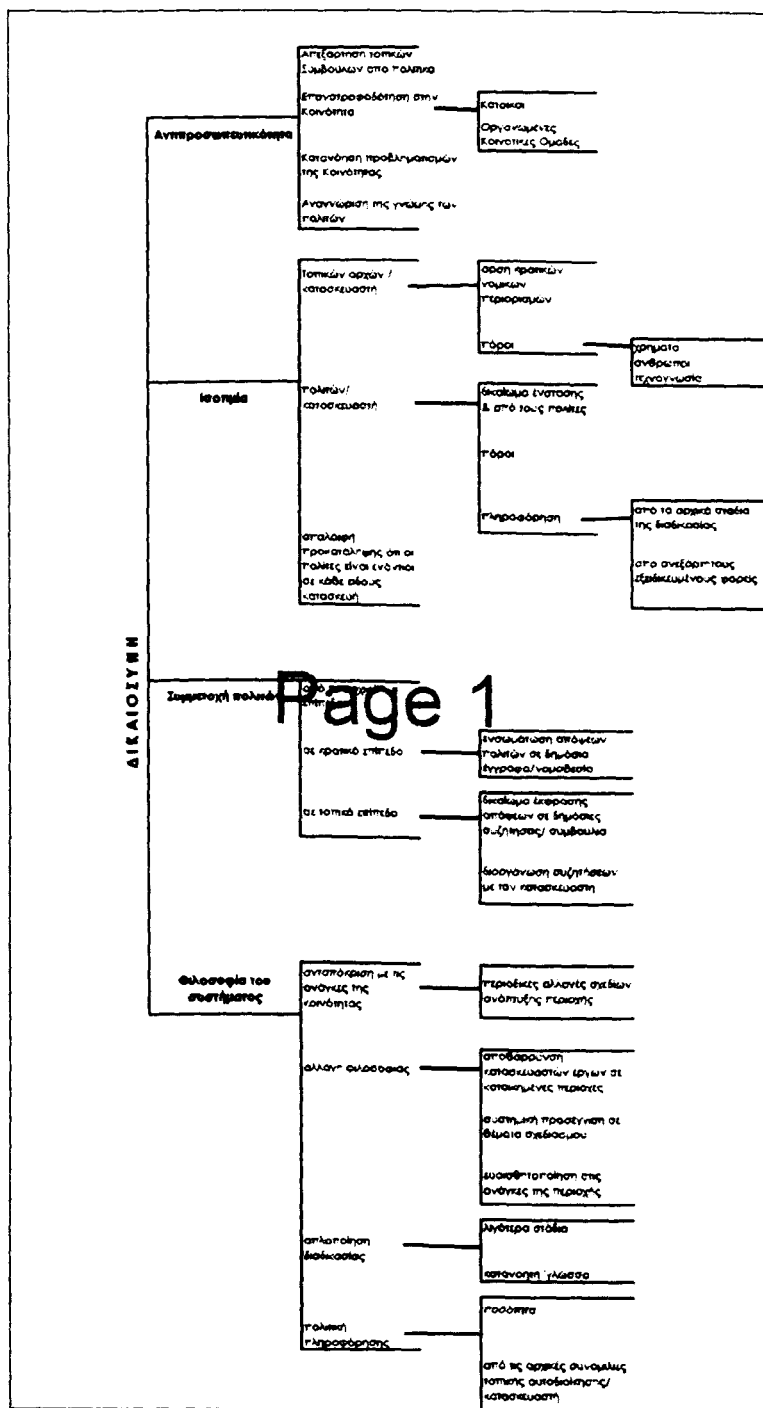
Η απόφαση διεξαγωγής της συνάντησης μόνο με κατοίκους της κοινότητας που ήταν οργανωμένοι σε συλλόγους υπαγορεύτηκε από την ανάγκη να υπάρχει υψηλό επίπεδο γνώσης και κατανόησης από τους συμμετέχοντες των επιμέρους διαδικασιών του ισχύοντος συστήματος περιβαλλοντικής πολιτικής, έτσι ώστε να επιτραπεί μια εμπεριστατωμένη συζήτηση για το θέμα μέσα στον περιορισμένο χρόνο που έπρεπε να περατωθεί η συγκεκριμένη συνάντηση.

Ευρήματα από τη δόμηση του «Δέντρου Κριτηρίων» ενός συστήματος λήψης περιβαλλοντικών αποφάσεων

Το «Δέντρο Κριτηρίων» παρουσιάζεται στον Πίνακα 2. Οι επιμέρους διακλαδώσεις του «Δέντρου» προέκυψαν από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων και αναδεικνύουν τις διαφορετικές ιδιότητες που εκείνοι θεώρησαν ότι αποτελούν αναγκαία χαρακτηριστικά ενός αποδεκτού συστήματος περιβαλλοντικής πολιτικής. Σημαντικό εύρημα αποτέλεσε το γεγονός ότι υπήρξε συμφωνία μεταξύ των μερών ως προς τις κύριες κατηγορίες κριτηρίων που συμπεριλήφθησαν στο

Πίνακας 2

«Δέντρο Κριτηρίων» για το σχεδιασμό ενός συστήματος λήψης περιβαλλοντικών αποφάσεων

«Δέντρο», ενώ διέφεραν στα επίπεδα της λεπτομέρειας με την οποία κάθε μέρος ανέλυσε καθεμία από τις κατηγορίες αυτές.

Το «Δέντρο Κριτηρίων» στο οποίο κατέληξαν τα εμπλεκόμενα μέρη φανέρωσε την ύπαρξη ενός κεντρικού κριτηρίου, της κοινωνικής δικαιοσύνης –ή, αλλιώς, της αμεροληψίας–, η οποία χρειάζεται να διέπει ένα σύστημα λήψης περιβαλλοντικών αποφάσεων. Η σημαντικότητα του κριτηρίου αυτού στην επιτυχή επίλυση μιας σύγκρουσης διαφαίνεται και από γεγονός ότι, όταν τα εμπλεκόμενα μέρη δομούν το πρόβλημα μέσα σε ένα νοητικό πλαίσιο «αδικίας», η σύγκρουση οδηγείται σε κλιμάκωση (Vaughan & Seifert, 1992). Το κριτήριο της δικαιοσύνης αποτελείται από τέσσερα επιμέρους κριτήρια, το καθένα από τα οποία επιμερίζεται σε διαφορετικά χαρακτηριστικά που χρησιμεύουν ως περαιτέρω διευκρινίσεις.

Όπως ήδη αναφέρθηκε, το κριτήριο της αντιπροσωπευτικότητας αντανakλάται στην ανησυχία των πολιτών ότι οι τοπικές αρχές έχουν πάψει να εκπροσωπούν τα συμφέροντά τους. Μάλιστα, η προσπάθεια των πολιτών για συμμετοχή στις αποφάσεις θεωρείται πολύ συχνά ότι σχετίζεται με τη βιωμένη ανάγκη τους να «προστατευτούν» από τους εκλεγμένους «εκπροσώπους» τους (σε τοπικό ή κρατικό επίπεδο) (Zwetkoff, 1997). Η ανάκτηση της εμπιστοσύνης των πολιτών έναντι των τοπικών αρχών φαίνεται να σχετίζεται με την παροχή της δυνατότητας σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη να συμμετέχουν στη διαδικασία διαμόρφωσης περιβαλλοντικής πολιτικής, γεγονός που επικυρώνει την πρόθεση για ισότιμη αντιμετώπιση όλων των εμπλεκόμενων στη διαδικασία.

Από την άλλη πλευρά, το κριτήριο της ισοτιμίας στη μεταχείριση όλων των εμπλεκόμενων μερών αναφέρεται στην ισότιμη κατανομή πόρων, ευκαιριών, υποχρεώσεων και διαπραγματευτικής δύναμης σε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη. Τα διάφορα χαρακτηριστικά/ιδιότητες που απαρτίζουν το κριτήριο της ισότιμης μεταχείρισης είχαν ήδη αναφερθεί από τους συμμετέχοντες στην προηγούμενη φάση της έρευνας ως παρα-

λείψεις του ισχύοντος συστήματος περιβαλλοντικής πολιτικής (π.χ., έλλειψη επαρκούς πληροφόρησης στους πολίτες καθώς και στους τοπικούς και περιβαλλοντικούς συλλόγους).

Το τρίτο κριτήριο που ανέφεραν οι συμμετέχοντες σχετίζεται με τη «Φιλοσοφία του Συστήματος» και αφορά θέματα όπως η ύπαρξη μακροπρόθεσμης πολιτικής σχεδιασμού, η οποία εμπεριέχει την κατανόηση θεμάτων που εκτείνονται πέρα από τους κανονιστικούς περιορισμούς. Επίσης, αναφέρθηκε και η απλοποίηση διαδικασιών και ορολογίας, η οποία θα διευκολύνει τη συμμετοχή των πολιτών σε περιβαλλοντικές συζητήσεις.

Η σημαντικότητα του κριτηρίου της συμμετοχής των πολιτών σε όλα τα στάδια ενός συστήματος κοινωνικών αποφάσεων γίνεται φανερή από το γεγονός ότι αφενός αποτελεί ξεχωριστό κριτήριο στο «Δέντρο Κριτηρίων» των εμπλεκόμενων ομάδων και αφετέρου εμπεριέχεται ως επιμέρους κριτήριο και στα τρία προηγούμενα κριτήρια του «Δέντρου Κριτηρίων». Η εμπειρία σε περιβαλλοντικές συγκρούσεις έχει δείξει ότι η αποδοχή μιας απόφασης συνδέεται με το βαθμό συμμετοχής των ενδιαφερόμενων μερών σε αυτή την απόφαση και όχι με την απλή παροχή πληροφόρησης (Jelsée, 1999). Αντίθετα, η αργοπορημένη ενημέρωση της κοινότητας για την πρόθεση δημιουργίας κατασκευαστικών έργων βιώνεται συχνά ως «εξαπάτηση» (Davis, 1996). Η υιοθέτηση πρακτικών ουσιαστικής συμμετοχής των μερών από τα αρχικά στάδια της διαδικασίας συντείνει στη δημιουργία αισθήματος εμπιστοσύνης στις τοπικές αρχές, ενώ η πιθανότητα εναντίωσης σε περιβαλλοντικές πολιτικές είναι περιορισμένη στις περιπτώσεις που τα ίδια τα μέρη έχουν λάβει μέρος στη διαδικασία λήψης αποφάσεων (Portney, 1991· Johnson, 1987). Τέλος, η συμμετοχή των μερών αποτελεί βασική προϋπόθεση για να πειστούν να υιοθετήσουν μια συνεργατική τακτική για την επίλυση των περιβαλλοντικών ζητημάτων.

Συμπεράσματα από τη δόμηση του «Δέντρου Κριτηρίων»

Το «Δέντρο Κριτηρίων» αποκάλυψε τα κριτήρια που είναι αποδεκτά από τα εμπλεκόμενα μέρη και αφορούν τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθεί ένα σύστημα λήψης περιβαλλοντικών αποφάσεων. Η αποσαφήνιση των αρχών που διέπουν ένα τέτοιο σύστημα υπαγορεύτηκε από τα ευρήματα του πρώτου μέρους της έρευνας, σύμφωνα με τα οποία η θεματική της κοινωνικής πολιτικής υπήρξε κοινό σημείο αναφοράς για όλες τις ομάδες (πλην του κατασκευαστή), και κατά συνέπεια αποτέλεσε τον άξονα πάνω στον οποίο θα μπορούσε να βασιστεί η δόμηση κοινού ορισμού του προβλήματος, και συνακόλουθα η προσπάθεια εξεύρεσης συναινετικής λύσης μεταξύ των μερών.

Η τεχνική δόμησης του «Δέντρου Κριτηρίων» αποδείχθηκε σημαντικό μέσο υποβοήθησης των εμπλεκόμενων μερών για την υιοθέτηση ενός κοινού ορισμού του προβλήματος. Υπό αυτή την έννοια, η δόμηση του «Δέντρου Κριτηρίων» στην παρούσα έρευνα μπορεί να θεωρηθεί, σε πειραματικό επίπεδο, ως μια άσκηση για την επίτευξη συναίνεσης που επιδιώκει τη βελτίωση της ποιότητας των αποφάσεων, μέσω της υιοθέτησης λύσεων οι οποίες αντικατοπτρίζουν κριτήρια που είναι σημαντικά για όλα τα συμμετέχοντα μέρη. Η χρήση της τεχνικής του «Δέντρου Κριτηρίων» ως αναλυτικού εργαλείου μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία ενός αναλυτικού πλαισίου κριτηρίων με βάση τα οποία θα αξιολογούνται οι εναλλακτικές λύσεις για μια περιβαλλοντική σύγκρουση.

Επιπλέον, η τεχνική αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί (τηρουμένων κάποιων συνθηκών, όπως η αντιπροσωπευτικότητα των συμμετεχόντων, το μέγεθος της ομάδας) ως ένα στάδιο ενός συστήματος περιβαλλοντικής πολιτικής που προωθεί συμμετοχικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων μέσω της επικοινωνίας και της εμπλοκής των συμμετεχόντων. Η ιδέα μιας τέτοιας μορφής συνεργασίας ανήκει στις «εναλλακτικές μορφές» επίλυσης περιβαλλοντικών συγκρούσεων –π.χ.,

μοντέλο «Διαλόγου Συνεργασίας» (Co-operative Discourse) των Renn, Webler, Rakel, Dienel, & Johnson, 1993– και θα μπορούσε να αποτελέσει στάδιο μιας διαδικασίας λήψης αποφάσεων που θα επιτρέπει την ουσιαστική συμμετοχή των πολιτών μέσω της συνεργασίας των εμπλεκόμενων μερών (πρβλ. Πίνακα 1, Επίπεδο 6: «Συνεργασία»).

Συζήτηση και γενικά συμπεράσματα

Η παρούσα έρευνα βασίστηκε στη μελέτη μιας συγκεκριμένης περίπτωσης περιβαλλοντικής σύγκρουσης, η οποία έλαβε χώρα μέσα σε ένα «πραγματικό» πλαίσιο. Η μελέτη αυτού του πλαισίου (βρετανικό σύστημα λήψης περιβαλλοντικών αποφάσεων) έγινε με στόχο μια πιο ολοκληρωμένη κατανόηση του φαινομένου υπό εξέταση (αναπαράσταση της σύγκρουσης από την κάθε εμπλεκόμενη ομάδα). Μια τέτοια «σφαιρική» προσέγγιση είναι ιδιαίτερα χρήσιμη στη μελέτη «πραγματικών» φαινομένων τα οποία –σε αντίθεση με καταστάσεις πειραματικών συνθηκών– αποτελούν «σύνθετες» καταστάσεις, όπου συχνά ο ερευνητής δυσκολεύεται να διαχωρίσει απόλυτα τα «όρια» του φαινομένου που μελετά από το «πλαίσιο» μέσα στο οποίο το φαινόμενο λαμβάνει χώρα (Yin, 1994). Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η φύση των θεμάτων που παρουσιάζονται στις αναπαραστάσεις των εμπλεκόμενων μερών έγινε κατανοητή μόνο μέσα από την ταυτόχρονη εξέταση του πλαισίου (σύστημα λήψης περιβαλλοντικών αποφάσεων) μέσα στο οποίο εμφανίστηκαν. Αυτό το εύρημα επηρεάζει το χώρο της έρευνας των συγκρούσεων, όπου συχνά μοντέλα επίλυσης συγκρούσεων θεωρούνταν ότι μπορούν να εφαρμοστούν σε όλα τα είδη «περιβάλλοντος» (Pruitt, 1981).

Ταυτόχρονα, αυτή η μορφή κατανόησης είναι μείζονος σημασίας τόσο για τους θεωρητικούς όσο και γι' αυτούς που ασχολούνται με την πρακτική στο χώρο των συγκρούσεων, γιατί αποτελεί το σύνδεσμο μεταξύ θεωρίας και εφαρμογής των αρχών που διέπουν το συγκεκρι-

κριμένο χώρο (Kochan & Verma, 1983). Η συνεισφορά της παρούσας έρευνας σε όσους ασχολούνται με την «πρακτική» επίλυση περιβαλλοντικών –και κοινωνικών– συγκρούσεων επιτυγχάνεται μέσα από την πρόταση μιας μεθοδολογίας που διευκολύνει την ανάλυση των συγκρούσεων, καθώς και μιας μεθόδου που μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία κοινής αναπαράστασης του προβλήματος μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών. Σύμφωνα με προτεινόμενες μεθοδολογίες ανάλυσης και επίλυσης συγκρούσεων (π.χ., Balke, 1992· Cats-Baril, 1987· Ury, Brett, & Goldberg, 1988), κρίνεται απαραίτητος ο προσδιορισμός των θεμάτων που απασχολούν το κάθε εμπλεκόμενο μέρος, καθώς και η δημιουργία ενός κοινού τρόπου κατανόησης του προβλήματος. Η συγκεκριμένη μεθοδολογική προσέγγιση που προτείνει η παρούσα έρευνα συνεισφέρει στον προσδιορισμό των θεμάτων πάνω στα οποία μπορεί να βασιστεί η προσπάθεια συμφωνίας μεταξύ των μερών. Ειδικότερα, η παρούσα έρευνα συνεισφέρει αρχικά στη φάση της διάγνωσης μιας περιβαλλοντικής σύγκρουσης, υπό την έννοια ότι, μέσω της ανάλυσης των αναπαραστάσεων των εμπλεκόμενων μερών, αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο το κάθε μέρος έχει ορίσει τη σύγκρουση. Επιπλέον, προτείνει μια τεχνική διευκόλυνσης («Δέντρο Κριτηρίων») δημιουργίας ενός κοινού ορισμού του προβλήματος, και συνακόλουθα υιοθέτησης μιας εναλλακτικής λύσης η οποία εμπεριέχει κριτήρια που είναι σημαντικά για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη. Η προσπάθεια δημιουργίας μιας αναπαράστασης του προβλήματος που θα είναι αποδεκτή από όλα τα μέρη που συμμετέχουν στις διαπραγματεύσεις είναι πολύ σημαντική, καθώς αποτελεί στην ουσία μια προσπάθεια εύρεσης μιας διαδικασίας δόμησης «κοινού λόγου» σε θέματα περιβαλλοντικής διακινδύνευσης.

Ένας περιορισμός της έρευνας είναι η δυνατότητα υιοθέτησης της τεχνικής του «Δέντρου Κριτηρίων» ως ενός σταδίου της διαδικασίας λήψης αποφάσεων σε άλλα περιβάλλοντα. Τυχόν προτάσεις για την υιοθέτηση συναινετικών μεθόδων επίλυσης περιβαλλοντικών συγκρούσεων

χρειάζεται να προσομοιάζουν στο συγκεκριμένο πλαίσιο μέσα στο οποίο λαμβάνει χώρα η σύγκρουση που μελετάται κάθε φορά. Η συγκριτική ανάλυση εμπειριών από τη χρήση συμμετοχικών πρακτικών σε θέματα περιβαλλοντικής διακινδύνευσης έχει δείξει ότι η χρησιμότητα και τα αποτελέσματα συγκεκριμένων πρακτικών εξαρτώνται από το εθνικό, πολιτικό, πολιτιστικό και κοινωνικό περιβάλλον μέσα στο οποίο λαμβάνουν χώρα (Nelkin & Pollak, 1979), παρ' όλο που, σε γενικές γραμμές, η διοργάνωση παρόμοιων συναντήσεων συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών έχει αποδειχθεί πολύ σημαντική για τη δημιουργία αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ τους (Kuper, 1997). Θα παρουσίαζε ιδιαίτερο ενδιαφέρον η διεξαγωγή μιας παρόμοιας έρευνας για την κατανόηση περιβαλλοντικών συγκρούσεων στο πλαίσιο του συστήματος περιβαλλοντικής πολιτικής στην Ελλάδα, το οποίο χαρακτηρίζεται από «παραδοσιακές» και κανονιστικές τακτικές επίλυσης συγκρούσεων.

Ένας άλλος μεθοδολογικός περιορισμός της έρευνας προκύπτει από την άρνηση συμμετοχής του κατασκευαστή ως εμπλεκόμενου μέρους στην παρούσα μελέτη (η ανάλυση του λόγου για τον κατασκευαστή βασίστηκε αποκλειστικά στη συμμετοχή του σε μια δημόσια συζήτηση). Τυχόν συμμετοχή του στην πρώτη φάση της έρευνας θα μπορούσε ίσως να φανερώσει την ύπαρξη κάποιων θεμάτων που εμφανίζονταν και στις αναπαραστάσεις των υπόλοιπων μερών, γεγονός που θα επέτρεπε τη συμμετοχή του κατασκευαστή και στη δεύτερη φάση της έρευνας.

Η επίτευξη συμφωνίας μεταξύ των μερών είναι βασική προϋπόθεση για την επιτυχή έκβαση των διαπραγματεύσεων σε περιπτώσεις περιβαλλοντικών συγκρούσεων, καθώς η επιβολή μιας απόφασης από τις τοπικές αρχές η οποία δε βρίσκει σύμφωνα κάποια ενδιαφερόμενα μέρη έχει βρεθεί ότι συχνά οδηγεί σε περαιτέρω κλιμάκωση της σύγκρουσης (Simosi & Allen, 1998). Οι τοπικές αρχές που είναι υπεύθυνες για τελική απόφαση διαθέτουν την τεχνογνωσία για να επιλύσουν προβλήματα περιβαλλοντικής πολιτικής τα οποία έχουν οριστεί και θεωρούνται

«τεχνικής φύσεως». Τα ζητήματα όμως αυτά, όπως έγινε φανερό από την παρούσα μελέτη, διέπονται και από μια σειρά θεμάτων αξιακής φύσης. Η ενσωμάτωση των κρίσεων όλων των εμπλεκόμενων μερών στην τελική απόφαση είναι απαραίτητη, καθώς κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων οι κρίσεις αυτές αποδεικνύονται πολύ πιο σημαντικές από τεχνικές πληροφορίες και δεδομένα. Η υιοθέτηση μιας προσέγγισης που αναγνωρίζει τη σημαντικότητα των αναπαραστάσεων όλων των εμπλεκόμενων μερών – τις οποίες και θεωρεί εξίσου έγκυρες – καθιστά επιτακτική την ανάγκη εξέτασης ενός διευρυμένου πεδίου αναγκών, αξιών, κριτηρίων καθώς και πιθανών επιπτώσεων που μπορεί να έχει μια περιβαλλοντική απόφαση. Αυτή η προοπτική δεν αγνοεί τις διαφορετικές απόψεις, ανησυχίες και στόχους των μερών μέσω μιας προσπάθειας εύρεσης μιας γρήγορης λύσης. Αντίθετα, στοχεύει στην αναγνώριση και στην έκφραση των αξιών των μερών, οι οποίες μπορεί να αποτελέσουν πηγές πληροφόρησης για τους φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η αναγνώριση από τους ανθρώπους που διαμορφώνουν κοινωνική πολιτική σε θέματα περιβάλλοντος των διαφορετικών τρόπων με τους οποίους ορίζει το πρόβλημα κάθε εμπλεκόμενη ομάδα είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχή έκβαση των διαπραγματεύσεων.

Βιβλιογραφία

- Allen, P., Buttner, T., Laske, T., Renn, O., Schneider, E., Simosi, M., & Zwetkoff, C. (1999). *The Resolution of Environmental Disputes in Europe*. Unpublished Report to EC, Surrey, University of Surrey, England.
- Altman, I. (1993). Dialectics, Physical Environments and Personal Relationships. *Communication Monographs*, 60, 26-34.
- Arnstein, S. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35, 216-224.
- Balke, E. L. (1992). *A Process Model for Dispute Resolution*. Unpublished doctoral dissertation, London School of Economics, Social Psychology Department.
- Butterworth, I. M., & Fisher, A. T. (2000). Urban Environmental Education: A Community Psychology Perspective. *Proceedings of the 11th International Conference on People and Physical Environment Research* (pp. 367-376). Sydney: University of Sydney.
- Cats-Baril, W. (1987). A methodology for decision support in conflict analysis. In J. Hawgood & P. Humphreys (Eds.), *Effective Decision Support Systems* (pp. 143-175). Hants: Gower Technical Press.
- Condor, S., & Brown, R. (1988). Psychological perspectives in intergroup conflict. In W. Stroebe, A. W. Kruglanski et al. (Eds.), *The Social Psychology of Intergroup Conflict* (pp. 3-26). New York: Springer-Verlag.
- Davis, S. (1996). *Public Involvement in Environmental Decision Making*. Paper presented at the OECD/DAC Workshop on Capacity Development in Environment, Italy.
- Deutsch, M. (1991). Subjective features of conflict resolution: Psychological, social and cultural influences. In R. Vayrynen (Ed.), *New Directions In Conflict Theory: Conflict Resolution And Conflict Transformation* (pp. 26-56). London: Sage.
- Edwards, W., & Winterfeldt von, D. (1987). Public Values in Risk Debates. *Risk Analysis*, 7(2), 141-158.
- Farago, K., Oldfield, A., & Vari, A. (1987). *Conflicting Perspectives in Multi-stakeholder Problems: A Comparative Study*. Unpublished manuscript, London School of Economics.
- Felstiner, W. L., Abel, R. L., & Sarat, A. (1980-1981). The Emergence and Transformation of Disputes: Naming, Blaming, Claiming. *Law and Society Review*, 15(3-4), 631-654.
- Gerbner, G. (1964). Ideological Perspectives and Political Tendencies in News Reporting. *Journalism Quarterly*, 41, 495-508.
- Goldberg, S. B., Green, E. D., & Sander, F. (1995). *Dispute Resolution*. Boston: Toronto.

- Humphreys, P. C., & Berkeley, D. (1983). Problem solving calculi and levels of knowledge representation in decision making. In P. W. Scholz (Ed.), *Decision Making under Uncertainty* (pp. 121-157). North Holland: Elsevier Science.
- Jelsée, E. (1999). Information's role in the introduction and social regulation of new biotechnologies. In M. Dierkes & C. van Grote (Eds.), *Between Understanding and Trust* (pp. 287-312). Amsterdam: Harwood.
- Johnson, B. B. (1987). Public Concerns and the Public Role in Siting Nuclear and Chemical Waste Facilities. *Environmental Management*, 11(5), 571-586.
- Kasperson, R. E., Golding, D., & Tuler, S. (1992). Social Distrust as a Factor in Siting Hazardous Facilities and Communicating Risks. *Journal of Social Issues*, 48(4), 161-187.
- Kochan, T., & Verma, A. (1983). Negotiations in organizations: Blending industrial relations and organizational behaviour approaches. In M. Bazerman & R. Levicki (Eds.), *Negotiating in organizations* (pp. 13-32). London: Sage.
- Kuper, R. (1997). Deliberating Waste: The Hertfordshire Citizens' Jury. *Local Environment*, 2(2), 141-155.
- Marouda, A. (1995). *The Process of Representation and Development of Knowledge in Career Decision Making and Counselling*. Unpublished doctoral dissertation, London School of Economics, Social Psychology Department.
- Nelkin, D., & Pollak, M. (1979). Public Participation in Technological Decisions: Reality or Grand Illusion? *Technology Review*, 9, 55-64.
- Petts, J. (1995). Waste Management Strategy Development: A Case Study of Community Involvement and Consensus-building in Hampshire. *Journal of Environmental Planning and Management*, 38(4), 519-536.
- Portney, K. E. (1991). *Siting Hazardous Waste Treatment Facilities: The NIMBY Syndrome*. Westport, CT: Auburn House.
- Pruitt, D. G. (1981). *Negotiation Behaviour*. New York: Academic Press.
- Renn, O., Webler, T., Rakel, H., Diemel, P. C., & Johnson, B. (1993). Public Participation in decision Making: A Three-step Procedure. *Policy Sciences*, 26(3), 189-214.
- Schelling, T. C. (1960). *The Strategy of Conflict*. Oxford, England: Oxford University Press.
- Shockley-Zalabak, P. (1988). Assessing the Hall Conflict Management Survey. *Management Communication Quarterly*, 1(3), 302-320.
- Simosi, M., & Allen, P. (1998). Public Perception of Risk Management in Environmental Controversies: A U.K. Case Study. *Risk: Health, Safety & Environment*, 9(4), 309-327.
- Susskind, L., & Cruikshank, J. (1987). *Breaking the Impasse: Consensual Approaches to Resolving Disputes*. New York: Praeger.
- Ury, W. L., Brett, J. M., & Goldberg, S. B. (1988). *Getting Disputes Resolved*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Vaughan, E., & Seifert, M. (1992). Variability in the Framing of Risk Issues. *Journal of Social Issues*, 48, 119-135.
- Yin, R. (1994). *Case Study Research*. London: Sage.
- Zwetkoff, C. (1997). *Proposal for an Analytical Framework for Siting Conflicts*. Unpublished manuscript, University of Liege.

Representations of environmental conflicts: The construction of a shared definition of the controversy among stakeholders

MARIA SIMOSI

University of Crete, Greece

ABSTRACT

This paper contributes to the literature on environmental conflict resolution as well as societal decision making in general, by examining the representations of various stakeholder groups involved in an environmental controversy as well as their attempts to reach a mutually agreed-upon definition of the problem. At the initial stage of this research, the analysis of stakeholders' discourse enabled an understanding of the nature of the issues raised by each stakeholders' group and indicated the existence of shared domains in the representations of different groups. The findings indicated that the particular conflict was defined in the context of the environmental policy making system. At the second stage of the research, the domains shared by stakeholders constituted possible areas of agreement which could lead to successful resolution of the dispute. Since reaching a shared agreement on what the issues of a particular dispute are is fundamental for a successful conflict resolution, a multi-attribute utility technique was used in order to identify stakeholders' criteria concerning the environmental decision making system. Evidence is also discussed in the context of alternative dispute resolution methods which allow for the construction of a definition of the problem which is mutually agreed upon by stakeholders.

Key words: Conflict resolution, Decision making systems, «Value Tree».

Address: Maria Simosi, Department of Psychology, School of Social Sciences, University of Crete. Kallisthenous 95, 118 52 Athens, Greece. Tel./Fax: 0030-210-3422472, E-mail: maria.simosi-alumni@lse.ac.uk, maria_simosi@hotmail.com